

Wiege-Mie – J.J. Cremer

Gedateerd: augustus 1852. De verblijfplaats van het handschrift is onbekend.

Peter Janssen en zijn vrouw Net wonen in een huis met zes kinderen. Op een dag krijgen ze het nieuws te horen dat Heintje Hermesen is gestorven. Ze was de weduwe van Cloas Hermesen en is hem zes maanden na zijn dood gevolgd. Wiege-Mie, het pleegkind van het overleden echtpaar, blijft alleen achter. Ze is na haar geboorte gevonden in een wiegje met groen bekleed. Cloas en Heintje hebben voor het kind zorg gedragen. Bij het kind zat een brief en op die brief stond dat ze Marie heette. Maar doordat ze in een wieg gevonden is, werd ze in het dorp altijd Wiege-Mie genoemd. Net, de vrouw van Peter Janssen, droomt op een nacht. Ze droomt dat er een engel komt die zegt dat zij en Peter zullen moeten sterven. Ze zegt dat ze dat nog niet kan en vraagt wie ervoor haar kinderen moet zorgen. De engel zegt dat er lieve mensen zijn, die zich over haar kinderen zullen ontfermen. De engel zegt ook doe net als hetgeen de mensen voor u zullen doen aan een ander. Dit ervaart Net als een roeping om Wiege-Mie in huis te nemen en haar te verzorgen. De gierige Jaap Jolles krijgt de inboedel van het huis en de wieg wordt per opbod verkocht. Peter biedt fl. 1,75, daarvoor wordt de koop gesloten en Wiege-Mie gaat mee. Als er weer een kind op komst is wordt de wieg opnieuw bekleed door Wiege-Mie en dan vindt ze zes briefjes van duizend gulden. Zo kon het gezin Janssen toch goed leven. Dat was een zegen voor wat ze voor hun naaste hadden gedaan.

1e druk in: De Geldersche Volks-almanak voor het jaar 1853. Arnhem: Is. An. Nijhoff, 1853. Jrg. 19. p. 21-37. Met een afb.

2e druk in: Betuwsche novellen. Haarlem: De erven Loosjes, 1856. deel 1, p. 41-59.

3e druk in: Betuwsche novellen. Haarlem: De erven Loosjes, [1860]. 2e druk. p. 26-36.

4e druk in: Betuwsche novellen. Haarlem: De erven Loosjes, 1869.

5e druk in: Betuwsche novellen. – Een reisgezelschap. Leiden: P. van Santen, 1877. p. 1-8
Romantische werken, deel 1.

6e druk in: Betuwsche novellen, en een reisgezelschap. Leiden: A.W. Sijthoff, [ca. 1887]. p. 1-8. 6e druk. Vijftig-cents-editie, no. 21.

7e druk in: Wiege Mie. - De rechte Jozef. - De oude Wessels. - De reis van Meeuwsen. Leiden: A. W. Sijthoff, [1905]. p. 1-8. Leidsche herdrukken, no. 14.

8e druk in: Grietje op 't Heuningsarf, enz. elf novellen. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, [1909]. p. 1-8. Bibliotheek voor het Nederlandsche volk.

9e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, c.a. 1915. 7e druk. p. 1-8. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

10e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, c.a. 1919. 8e druk. p. 1-8. Vijftig-cents-editie.

11e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij, c.a. 1919. 8e druk. p. 1-8. Romantische werken. Rode serie.

12e druk in: Betuwsche novellen en een reisgezelschap ...[et al.] Naar de originele uitgave verschenen ca. 1890 bij A.W. Sijthoff – Leiden. Nijmegen: Uitgeverij Historie, 1982. p. 1-8. ISBN 90.6313.015.5

13e druk in: Betuwsche novellen, en Een reisgezelschap. Kindle editie. 441 p. 14 oktober 2014. Productgegevens ASIN: B00OAM12R4. bron-ISBN: 3849542351.

14e druk: Betuwsche novellen, en Een reisgezelschap. E-book 1230002054636 19 december 2017 Adobe ePub. EAN 1230002054636.

15e druk: Betuwsche novellen, en een reisgezelschap. Apple books. 2017. Epub van uitgave 1880.

16e druk: Betuwse novellen en een reisgezelschap : met o.a. de volgende verhalen Wiege-Mie, De rechte Jozef, De oude Wessels en zijn gezin, De reis van Gerrit Meeuwsen en zien zeun noar de Amsterdamse karmis, Een zoogmoeder, De vriend van den huize : van J.J. Cremer. Rotterdam: Calbona Uitgeverij, 2018. 384 p. Oorspronkelijke uitgave: 1853. ISBN: 978-94-9257594-4 (paperback).

17e druk: Betuwsche novellen, en Een reisgezelschap. Good press. E-book 4064066311698. 08 februari 2022 Adobe ePub. EAN 4064066311698

Vertalingen:

In het Frans:

Wiege Mie ou Marie au berceau. In: Le foyer des familles: magasin catholic illustre. Paris, februari 1860. p. 44-49. Met ill. [Vertaald door Abt Caruel].

In: Scenes villageoises du pays de la Gueldre . Paris etc.: H. Casterman, 1861. p. 63-80. Wiege-Mie (Marie au Berceau).

In: La liberte: journal catholic quoditien, jrg. 1, no 24 (of 20), 20 oktober 1871. (e.v. in feuilleton).

In: Intérieurs Hollandais : nouvelles villageoises : traduction nouvelle avec étude sur la vie et l'oeuvre de Cremer : il parait un volume par semaine – J.-J. Cremer. Paris : Henri Gautier, directeur-gérant, [1887]. 32 p. Nouvelle bibliothèque populaire, no. 62. Bevat: Notice biographique et littéraire. Tante Dine (Deine Meu) p. 3-26. Mie-Au-berceau (Wiege Mie) p. 26-32.

In het Duits:

Holländische Novellen : nach dem Niederländischen von W. Lange, Fr. Schnettler und A. Steinbach. Leipzig: Druck und Verlag von Philipp Reclam jun, [1880]. 613 p. p. 266-281.

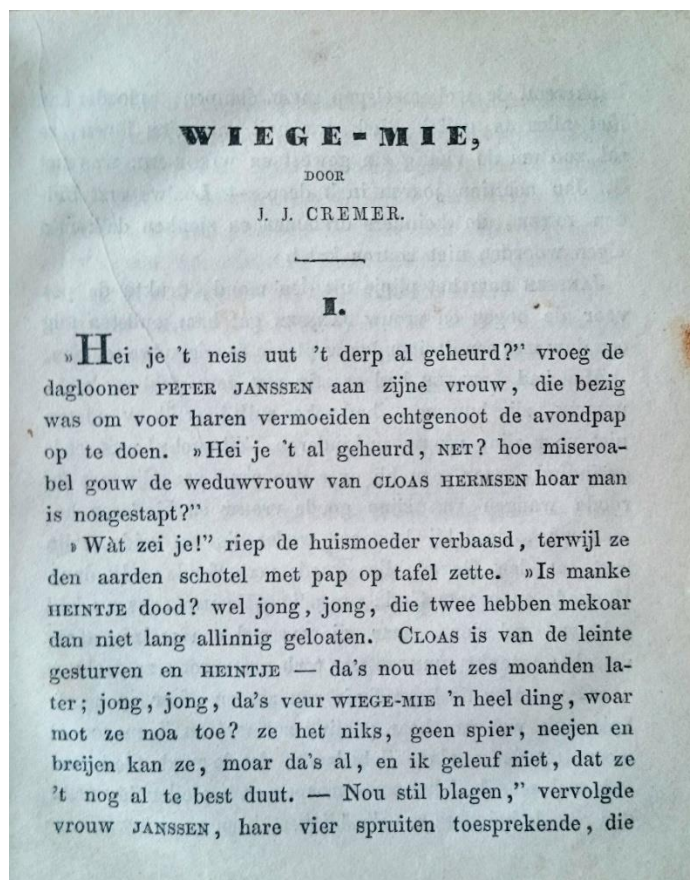
Mengelingen proza en poëzie, 1852:

genre te leveren. Met groot genoeg-
gen lazen wij vooral het Novelletje
Wiege mie door J. J. CREMER. In den
regten volkston gesteld, is de intri-
gue zoo naief uitgedacht en doet het
stukje het hart van den auteur alle-
zins eer aan. Hij schijnt in de zede-
lijke novelle beter te huis te zijn dan
in de historische, want zijn vroeger
uitgegeven roman: *de Lelie van 's Gra-
venhage* heeft — wij kunnen het niet
ontkennen — ons geenszins bevallen;
dat werk mist naar ons oordeel al de
vereischten van een degelijk geschied-
kundig tafereel. Ook de Heer MID-
DELBEEK heeft in zijn *Janbuur en zijn
huisgezin* het bewijs geleverd los en
bevallig te kunnen schrijven: zijne

Afbeelding uit de Geldersche Volks-almanak 1853:

Geldersche Volks-almanak 1853:

De recensent, 1853:

Tusschen bijdragen van meest ernstigen aart is het den Redacteur gelukt welgeschreven novelletjes en humoristische schetsen in te vlechten, die aan het Jaarboekje eene aangename verscheidenheid bijzetten. Lief is J. J. Cremer's *Wiege-mie* en treffend W. C. Wansleven Jrs. stukje

Opregte Haarlemsche courant, 29 november 1856:

* * Bij de ERVEN LOOSJES, te Haarlem, is van de pers gekomen en alom verkrijgbaar gesteld:

BETUWSCHEN NOVELLEN

DOOR
J. J. CREMER.

Twee deelen in één band met Vignetten. Prijs f 1,30

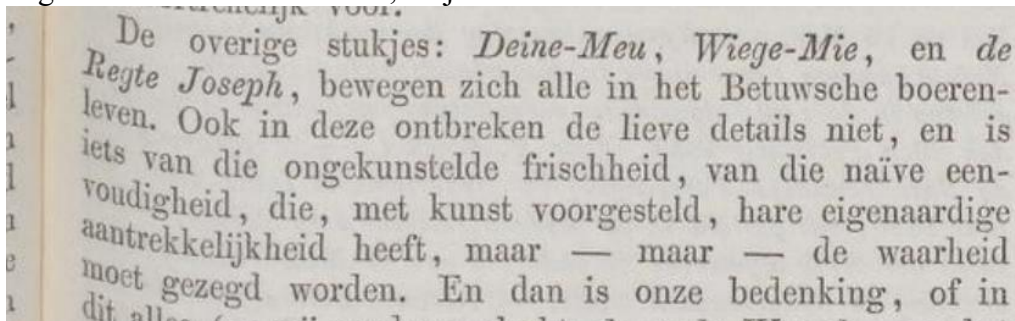
Inhoud. Eerste deel: I. Een Betuwschen Landman met zijn Zoon op reis naar de Amsterdamsche Kermis. — II. *Wiege-Mie*. — III. De oude Wessels en zijn Gezin. — Tweede deel. I. De Regte Jozef. — II. Deine-Meu.

Een uitmuntend **geschenk** met de aanstaande Feesten en zeer geschikt voor Leesgezelschappen!!

Opregte Haarlemsche courant, 12 januari 1857:

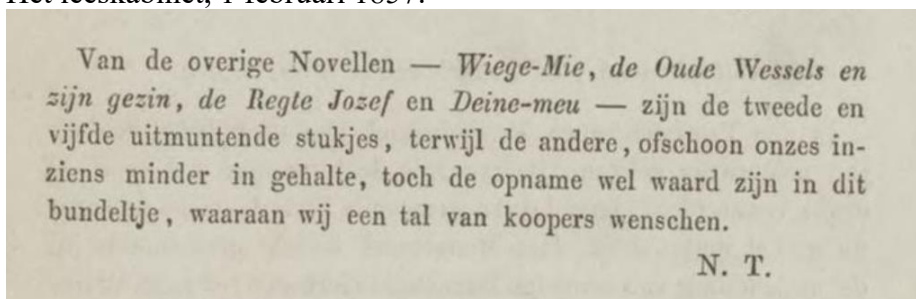
Algemeen konst en letterbode, 17 januari 1857:

De recensent, ca 1857:

Even als dezen dwingt Cremer u tot gullen lach, terwijl de tranen u nog in de oogen parelen; wie is er, die niet getroffen zou zijn bij de lezing van „Deine Meu”, naar ons inzien, een juweeltje van naïveteit en onge Kunststeld gevoel; bij „**Wiege Mie**”, een toonbeeld van Christelijke liefde, in eenvoudigheid des harten!

Het leeskabinet, 1 februari 1857:

De tijdspiegel, 1857:

wedijvert. Zoo hopen wij hem dikwijls weêr te vinden : dat is zijn terrein , en daarin voldoet hij ons oneindig meer dan in zijn onlangs verschenen «Verdraagzaamheid» , dat ons niet positief genoeg toescheen. Daarenboven is dit zijn opstel wederom allezins verdienstelijk , door het dialect , dat hij trouw heeft weêrgegeven , even als de heer Cremer het Over-Betuwsch , inzonderheid het Drielsch , gelukkig terug gaf in zijn naïef geschreven «Wiege-mie» , dat zich daardoor vooral gunstig onderscheidt ; terwijl we , te oordeelen naar vroegere berijmde proeven , en naar aanleiding van zijn «Jan-baas en zijn huisgezin» , den heer Middelbeek in overweging geven , voortaan zijne denkbeelden alleen in onge-

Drielen, gelukkig terug gat in zijn nael
 geschreven « **Wiege-mie** », dat zich daar-
 door vooral gunstig onderscheidt; terwijl
 we, te oordeelen naar vroegere berijmde
 proeven, en naar aanleiding van zijn
 « Jan-baas en zijn huisgezin », den heer
 Middelbeek in overweging geven, voort-
 aan zijne denkbeelden alleen in onge-
 bonden stijl te kleeden, en het heirleger
 der rijmelaars niet te vergrooten. Roe-
 rend is « Een alledaagsch geval » van
 W. C. Wansleven, Jr. Wij danken
 hem innig voor deze schets, die den man
 van diep gevoel kenmerkt. Het is als
 eene bevestiging van Blaauwbes, en
 gaarne zeggen wij het den Lochemschen
 leeraar na: « *Amsterdam!* wij hebben
 eene zware grieven tegen u. Wij leveren
 u onze dochters, waarop gij zoo groote-
 lijks gesteld zijt, om u te dienen met
 harer handen werk. Maar wat maakt gij
 van haar? Hoe zendt gij ze ons menig-

Vaderlandsche letteroefeningen 1857:

Wiege Mie berust alleen en uitsluitend op eene even onde in-
 trigue in alle oude romans te lezen; de oude Wessels en zijn

Le foyer de famille, februari 1860:

WIEGE-MIE ⁽¹⁾

ou

MARIE AU BERCEAU

I

« Sais-tu quelle nouvelle au village ? demanda Peter Janssen, le journalier, à sa femme, qui préparait la bouillie du souper.

— As-tu appris, Net, avec quelle rapidité la veuve de Claas Harmsen est allée rejoindre son mari !

— Que dis-tu ? s'écria la ménagère avec émotion, pendant qu'elle plaçait sur la table une énorme écuelle de terre pleine de bouillie. Quoi ! Reintje, la boiteuse, est morte ? Ah ! vraiment, mon cher homme, ces deux-là ne se sont pas laissés longtemps seuls l'un l'autre : Claas est mort de sa sciatique, et Reintje...

— Ah ! juste, dix mois après. Voilà une terrible chose pour Wiege-Mie ! Que va-t-elle devenir ? elle n'a rien, ni bras, ni forces. Oui, elle sait coudre et tricoter ; mais c'est tout, et je ne crois pas qu'elle le sache au mieux.

— Voyons, silence ! vous autres.... continua la femme Janssen, en s'adressant cette fois à sa quadruple progéniture, que l'odeur de la bouillie de seigle fumant dans la terrine mettait en émoi ; votre mère ne sait pas tout non plus, et cependant... Mais qui l'aurait jamais pensé ! la pauvre défunte approchait seulement de la cinquantaine, et il y a eu, à la Saint-Jean, juste dix-huit ans depuis que Wiege-Mie est au village.

— Disons la prière, Peter ; les enfants sont si

impatients, qu'ils m'empêchent d'écouter mes propres paroles. »

Janssen ôta sa pipe de sa bouche, et tira son bonnet de cuir devant les yeux pour prier. Net donna une tape à l'ainé des petits Janssen, et appuya de la main sur sa tête pour l'obliger à baisser les yeux.

On pria. — Peter fit sa prière d'un cœur pénétré et reconnaissant. « Assurément le voisin Wilhem n'avait pas un si honnête souper pour lui et sa famille. » — Puis, sa prière finie, comme il entrevoyait par-dessous le bord de son bonnet les joues roses et rebondies de sa bonne petite femme et de ses joyeux enfants, il referma un instant les yeux, et élevant son cœur vers le souverain distributeur de tout bien : « Je vous remercie ! dit-il, ô Dieu tout-puissant et tout bon. Amen. »

Net, pour sa part, avait également prié, mais d'une façon un peu plus distraite. « Reintje, la boiteuse, était donc morte, pensait-elle ; et quand ferait-on son enterrement ? et que laissait-elle pour héritage ?.... » et ainsi de suite, jusqu'à ce qu'elle en vint à penser que Dieu pouvait bien un jour la prendre, elle aussi, et « combien malheureux serait Peter avec ses pauvres petits innocents ! » Et une larme monta à sa paupière, larme de reconnaissance aussi, de ce que la santé et la vie lui avaient été laissées, et elle dit tout bas à son Père du ciel : « Je vous remercie ! ô Dieu tout-puissant et tout bon. Amen. »

(1) Prononcez *Wiege-Mie*.

Les enfants eurent bien vite marmuré leur bécotement, et pour lors ils tournaient alternativement leurs grands yeux vers la tefrine qui fumait, puis vers leur père et leur mère qui priaient, pour voir s'ils n'avaient pas bientôt fini de prier. Enfin le père remit sur sa tête son bonnet de cuir; mère Janssen donna le signal de commen-

cer, et, en moins de quinze minutes, l'appétissante bouillie passa de la terrine dans chacun des estomacs de la famille.

Tout le monde étant rassasié, les enfants furent immédiatement conduits à leur couchette. Peter remua le feu dans l'âtre pour rallumer sa pipe; sa femme ensuite prit sur ses genoux son plus

Peter fit sa prière d'un cœur pénitent.

jeune enfant, qui était resté couché jusqu'à dans une sorte de crèche adossée à l'intérieur de l'alcôve conjugale, et l'allaita.

Et vraiment c'était plaisir à voir le cher poupon montrer les dispositions que ses aînés avaient manifestées devant la terrine de bouillie.

— Peter, dit alors Net à son mari, sais-tu bien que cet enfant a aujourd'hui sept mois! C'était la Toussaint il y a trois jours, et pour la Chandeleur ce sera de nouveau à recommencer.

— Que veux-tu, femme! répondit Janssen tranquillement, nous devons bien avoir la demi-douzaine complète.

— Tu en parles à ton aise, Peter, comme tous les autres hommes; moi, je parle d'expérience. Tu dis que ce n'est rien; mais quand la chose arrive, tu t'allonges la figure, et tu es plus craintif et plus faible que moi. Après ça, tu sais bien aussi que plus on partage la bouillie, moins les portions sont grandes... Il est vrai, jusqu'à présent, ça va bien; car tu es un solide ouvrier; mais si tu ne pouvais plus rien gagner, que deviendrions-nous? Et si toi, Peter, tu venais, hélas! à

surveiller, que deviendrais-je, moi, avec mes six pauvres petites créatures! Ah! continua la bonne petite femme, pensant tout à coup de nouveau à Reintje, la défunte, s'il nous arrivait ce qui est arrivé là-bas, que seraient nos enfants, sinon ce que Wiege-Mie est à présent! Dieu soit béni de ce que nous sommes encore en bonne santé.

Les deux époux Janssen restèrent encore quelque temps à s'entretenir ensemble devant leur foyer; mais lorsque dix heures sonnèrent au clocher du village, ils gagnèrent leur chaude alcôve, où ils dormirent d'un sommeil paisible jusqu'au lendemain.

II

Chacun au village de G... savait déjà que Reintje Harmsen était morte, et chacun savait aussi que celle qu'on nommait Wiege-Mie allait se trouver dans une position bien malheureuse; aussi plaignait-on généralement la pauvre jeune fille qui n'avait plus une seule âme au monde pour veiller sur elle.

Ce qu'était Wiege-Mie, personne ne le savait;

Digitized by Google

NRC, 29 april 1860:

Wij vermelden met genoegen, dat de verdienstelijke lettervruchten van onzen teregt gevierden Betuwsche-Novellen schrijver J. J. Cremer ook in wijderen kring dan van ons vaderland worden verspreid. Dezer dagen verscheen namelijk in het bij de boekhandelaren le Clerc en comp. te Parijs uitkomend tijdschrift «le Foyer des Familles» eene Fransche vertaling van twee zijner bekende Novellen *Wiege Mie* (*Marie au berceau*) en *Deine Meu* (*Tante Deine*) van den abt. Carnel. Beide stukken, met platen geïllustreerd, zijn daarin met veel zorg overgezet, en hoewel het geene gemakkelijke taak was om daarbij den geest van den gevoelvollen schrijver terug te geven, is de vertaler daarin echter boven verwachting geslaagd.

Algemeen Handelsblad, 30 april 1860:

Wij vermelden met genoegen, dat de verdienstelijke lettervruchten van onzen teregt gevierden Betuwsche Novellen schrijver J. J. Cremer ook in wijderen kring dan ons Vaderland worden verspreid. Dezer dagen verscheen namelijk in het bij de boekhandelaren le Clerc en Comp. te Parijs uitkomend tijdschrift «le Foyer des Familles» eene Fransche vertaling van twee zijner bekende Novellen, *Wiege-Mie* (*Marie au berceau*) en *Deine Meu* (*Tante Deine*), van den abt. Carnel. Beide stukken, met platen geïllustreerd, zijn daarin met veel zorg overgezet en, hoewel het geene gemakkelijke taak was om daarbij den geest van den gevoelvollen schrijver terug te geven, is de vertaler daarin echter boven verwachting geslaagd.

Rotterdamsche courant, 30 april 1860:

Wij vermelden met genoegen dat de verdienstelijke lettervruchten van onzen te regt geprezen Betuwschen novellen-schrijver J. J. Cremer ook in wijderen kring dan ons Vaderland worden verspreid. Dezer dagen verscheen namelijk in het bij de boekhandelaren Adrien le Clerc en Co., te Parijs, uitgekomen tijdschrift: *le Foyer des Familles*, eene Fransche vertaling van twee

zijner bekende novellen: *Wiege-Mie* (*Marie au berceau*) en *Deine-Meu* (*Tante-Deine*) van den abbé Caruel. Beide stukken, met platen geïllustreerd, zijn daarin met veel zorg overgezet, en hoewel het geene gemakkelijke taak was om daarbij den geest van den gevoelvollen schrijver terug te geven, is de vertaler daarin echter boven verwachting geslaagd. Wij hopen dat men zal blijven voortgaan met des schrijvers stukken verder in het buitenland te verspreiden, waardoor hij ongetwijfeld aldaar dezelfde gunstige vermaardheid zal verwerven, die hij reeds hier te Lande heeft verkregen. (A. C.)

Utrechtsche provinciale en stadscourant, 30 april 1860:

— De geestige pennevruchten, van onzen landgenoot J. J. Cremer, worden reeds in den vreemden naar waarde geschat. De abt. Caruel heeft de bekende novellen *Wiege-Mie* en *Deine-Meu* in het Fransch overgezet.

Middelburgsche Courant, 3 mei 1860:

In het te Parijs uitkomend tijdschrift *Le foyer des familles* komt eene vertaling voor van twee novellen van den heer J. J. Cremer: *Wiege-Mie* en *Deine-Meu*. Beide stukken zijn met platen geïllustreerd en met zorg vertaald door den abt Caruel.

Algemeene konst en letterbode, 5 mei 1860:

gu. B.
Cremer's novellen in 't fransch vertaald. — Volgens berigt in de Amst. Ct. van 29—30 April ll. is in het te Parijs bij de boekh. A. le Clerc & Co., uitkomend tijdschrift *Le Foyer des familles* eene door den abt Carnel met zorg bewerkte en door platen geïllustreerde vertaling verschenen van twee met roem bekende novellen van onzen betuwschen novellist J. J. Cremer, te weten: *Wiege-Mie* en *Deine-Meu* (*Marie au berceau* en *Tante-Deine*).

Arnhemsche courant, 20 december 1861:

Wij vernemen met genoegen, dat aan eenige novellen van onzen gevierden schrijver J. J. Cremer, andermaal de eer eener vertaling in het buitenland is te beurt gevallen. Dezer dagen toch werden onder den titel van *Scènes villageoises du pays de la Gueldre*, bij den boekhandelaar H. Casterman te Parijs uitgegeven vier zijner novellen, *Deine Meu*,

Wiege-Mie, *de Familie Wessels* en *het Einde*, in het Fransch vertaald door André Carol. Deze stukken zijn goed overgezet, en geven een duidelijk b. wijs, dat men den talentvollen schrijver ook in den vreemde op prijs weet te stellen. (N. R. C.)

Algemeen Handelsblad, 20 december 1861:

Aan eenige novellen van onzen beroemden schrijver J. J. Cremer, is andermaal de eer eener vertaling in het buitenland te beurt gevallen. Dezer dagen toch werden onder den titel van *Scènes villageoises du pays de la Gueldre*, bij den boekhandelaar H. Casterman te Parijs uitgegeven vier zijner novellen, *Deine Meu*, *Wiege Mie*, *de Familie Wessels* en *het Einde*; in het Fransch vertaald door André Carol. Deze stukken zijn goed overgezet.

De Gids, 1862:

den dag gelegd! Een beroep op uw geheugen zij ons veroorloofd. Eene **Zoogmoeder** (Reisgezelschap, I, 1) of Wiege-mië (Betuwsche Novellen, I, 2), welke van beide vrouwen deed u innigst aan, of, als wij ook de keerzijde van den penning mogen bekijken, wie der twee leed het minst aan onwaarschijnlijkheid en overdrijving? We zien het schaaltongeske wankelen, doorslaan doet het niet. Al wat de laatste vertelling bij de eerste vooruit heeft, schuilt in het volslagen gemis aan personen uit den hooger en of middelstand. De tweede kraamkamer, uit Eene **Zoogmoeder**, had met luttel verschikkers kunnen dienen voor de zoogende vrouw Janssen, uit Wiege-mië, met welke het 'tegen Marie Lichtmis alweër zoo wiet is.' Wat beweert ge, dat de auteur zich gelukkiger op het land dan in de stad beweegt? als gij de ontaarde ouders van Wiege-mië het schaap hadt te vondeling zien leggen, zij zouden u geen minderen weérzin hebben ingeboezemd dan de schelmsche voogd uit de **Zoogmoeder**, dan Joost van Meerle het u op bladzijde bij bladzijde doet! Gij wijst ons op de Fransche Komiek en de Douairière

Het vaderland, 28 september 1869:

Wij behoeven de lezers van *Het Vaderland* niets te vertellen van de geschriften van Cremer. De belangstelling, welke dokter Helmond en zijne betrekkingen ondervinden, toont dat het publiek van dit blad dien schrijver gunstig gezind is. Het is daarom ook niet noodig een aanbeveling te geven van den nieuwen en netten herdruk, welke bij de Erven Loosjes te Haarlem het licht heeft gezien van de »Betuwsche Novellen." Het bezoek van Gerrit Meeuwsen en zijn zoon aan de Amsterdamsche kermis, Wiege-Mie, Wessels en zijn gezin, de Rechte Jozef en Deinemeu, ziedaar de vijf novellen, welke het publiek op-nieuw aangeboden worden in netten vorm en voor den uiterst geringen prijs van *vijftig cents*. Goedkoope lectuur, vooral wanneer het goede lectuur is zooals deze, beveelt zichzelf aan, en we bepalen ons dus tot een vermelding dezer uitgave.

Leeuwarder courant, 3 oktober 1869:

BETUWSCHE NOVELLEN, door J. J. CREMER, Haarlem bij de Erven Loosjes.

„Meer dan een uitgever, verhaalt de heer Cremer in zijne voorrede voor den eersten druk van deze verzameling, meer dan een uitgever heeft mij aangezocht, om de verspreide Novellen verzameld in het licht te zenden.” Inzonderheid stelden de Erven Loosjes er prijs op om ze eens netjes in 't pak te steken, en, stond ik aan hen mijne kleivruchten af, ik hoop, dat zij met voordeel er mee zullen ter markt gaan.” De hoop was gegrond, wie zou niet gaarne deze „kleivruchten” genieten, nu ze „zoo netjes in 't pak” zijn en voor zoo lagen prijs worden verkocht? De inhoud bestaat in: *Een Betuwsch Landman met zijn zoon op reis naar de Amsterdamse Kermis*, *Wiege-Mie*, *De oude Wessels en zijn gezin*. *De regte Jozef*, *Deine-Meu*. Vijftig centen 't is wezenlijk een spotprijs voor zooveel goeds als hier wordt geboden. Gerust bevelen wij dan ook deze nieuwe uitgave aan.

Provinciale Overijsselsche en Zwolsche courant, 8 oktober 1869:

Boekaankondiging.

BETUWSCHE NOVELLEN, door J. J. CREMER.
Haarlem, Erven Loosjes, 50 cents.

„Goede wijn behoeft geen krans.” De geestige, gevoelige, fijn getinte en frisch aan het volksleven ontleende vertellingen van den heer Cremer, hebben reeds zoo zeer alle harten in Nederland gewonnen en des schrijvers meesterschap op dit gebied der novellistiek helder in het licht gesteld, dat het bijkans overbodig mag heeten, ook deze nieuwe, derde uitgave van een aanbevelend woord te voorzien.

Toch munt zij door iets uit, wat hare beide voorgangers misten en wat haar in ons oog juist bijzonder tot aanbeveling strekt, te weten, den uiterst geringen prijs, waarvoor ze verkrijgbaar is gesteld. Dientengevolge toch kunnen deze verhalen thans in waarheid worden, wat zij door vorm en inhoud beide vooral verdienen te zijn — „volkleetuur.”

Met warmte bevelen wij ze dan ook als een gezond geestesvoedsel, gedurende de lange huiselijke winteravonden die op handen zijn, inzonderheid onzen lezers ten plattenlande aan. Voor de bewoners eener provincie, die zoo naauw grenst aan de streken, welke Cremer's pen heeft verbeelijkt, moet bovendien het Betuwsch dialect, dat in de meesten dezer vertellingen de hoofdrol speelt, eene eigenaardige bekoorlijkheid bezitten. Wij gelooven geheel in den geest des schrijvers te handelen, wanneer wij aan zijn *Wiege-Mie*, zijn *regte Jozeph*, zijn *Deine-Meu*, enz., in dit hun nieuw gewaad, vooral een hartelijk „welkom” toewenschen onder menig rieten dak, ook aan deze zijde van den IJssel.

Algemeen handelsblad, 28 november 1869:

La liberte, 20 oktober 1871:

Fouilleton de la LIBERTÉ. 1

— — —

WIEGE-MIE

OU

MARIE AU BERCEAU.

I

« Sais-tu quelle nouvelle au village? demanda Peter Janssen, le journaliste, à sa femme, qui préparait la bouillie du souper. — Ah! tu auras, Net, avec quelle rapidité la veuve de Claas Harmans est allée rejoindre son mari? — Que dis-tu? s'écria la ménagère avec émotion, pendant qu'elle plaçait sur la table une énorme ceuille de terre pleine de bouillie. Quoi! Reinje, la boiteuse, est morte? Ah! vraiment, mon cher homme, ces deux-là ne se sont pas laissés longtemps seuls l'un l'autre: Claas est mort de sa sciétique, et Reinje... — Ah! juste, dix mois après. Voilà une terrible chose pour Wiege-Mie? Que va-t-elle devenir? elle n'a rien, ni bras, ni forces. Oui, elle était coudre et tricoter; mais c'est tout, et je ne crois pas qu'elle le sache au mieux. »

— Voyons, silence! vous autres... continua la femme Janssen, en s'adressant cette fois à sa quadruple progéniture, que l'odeur de la bouillie de seigle fumant dans la terrine mettait en émoi; votre mère ne sait pas tout non plus, et cependant... Mais qui l'aurait jamais pensé? la pauvre défunte approchait seulement de la cinquantaine, et il y a eu, à la Saint-Jean, juste dix-huit ans depuis que Wiege-Mie est au village. — Disons la prière, Peter; les enfants sont si impatients, qu'ils m'empêchent d'écouter mes propres paroles. » Janssen ôta sa pipe de sa bouche, et tira son bonnet de cuir devant les yeux pour prier. Net donna une tape à l'aîné des petits Janssen, et appuya de la main sur sa tête pour l'obliger à baisser les yeux. — On prie. — Peter fit sa prière d'un cœur pénétré et reconnaissant. « Assurément le voisin Wilhem n'avait pas un si honnête souper pour lui et sa famille. » Puis, sa prière finie, comme il entrevoyait par dessous le bord de son bonnet les joues roses et rabondies de sa bonne petite femme et de ses joyeux enfants, il referma un instant les yeux, et élevant son cœur vers le souverain distributeur de tout bien: « Je vous remercie! dit-il, ô Dieu tout-puissant et tout bon. »

Net, pour sa part, avait également prié, mais d'une façon un peu plus distraite. « Reinje, la boiteuse, était donc morte, pensait-elle; et quand ferait-on son enterrement? et que laisserait-elle pour héritage?... » et ainsi de suite, jusqu'à ce qu'elle en vint à penser que Dieu pouvait bien un jour la prendre, elle aussi, et « combien malheureux serait l'été avec ses pauvres petits innocents! » Et une larme monta à sa paupière, larme de reconnaissance aussi, de ce que la santé et la vie lui avaient été laissées, et elle dit tout bas à son père du ciel: « Je vous remercie! ô Dieu tout-puissant et tout bon. Amen. » Les enfants eurent bien vite murmuré leur bénédiction, et pour lors ils tournaient alternativement leurs yeux vers la terrine qui fumait, puis vers leur père et leur mère qui priaient, pour voir s'ils n'avaient pas bientôt fini de prier. Enfin le père remit sur sa tête son bonnet de cuir; mère Janssen donna le signal de commencer, et, au moins de quinze minutes, l'appétissante bouillie passa de la terrine dans chacun des estomacs de la famille. Tout le monde étant rassasié, les enfants furent immédiatement conduits à leur couchette. Peter remua le feu dans l'âtre pour rallumer sa pipe; sa femme ensuite prit sur

ses genoux son plus jeune enfant, qui était resté couché jusque-là dans une sorte de crèche adossée à l'intérieur de l'alcôve conjugale, et l'aima.

Et vraiment c'était plaisir à voir le cher poupon montrer les dispositions que ses aînés avaient manifestées devant la terrine de bouillie.

— Peter, dit alors Net à son mari, suis-tu bien que cet enfant a aujourd'hui sept mois? C'était la Toussaint il y a trois jours, et pour la Chandeleur, ce sera de nouveau à recommencer.

— Que veux-tu, femme? répondit Janssen tranquillement, nous devons bien avoir la demi-douzaine complète.

— Tu en parles à ton aise, Peter comme tous les autres hommes; moi, je parle d'expérience. Tu dis que ce n'est rien; mais quand la chose arrive, tu t'allonges le figure, et tu es plus érémité et plus faible que moi. Après ça, tu sais bien aussi que plus on partage la bouillie, moins les portions sont grandes... Il est vrai, jusqu'à présent, ça va bien; car tu es un solide ouvrier; mais si tu ne pouvais plus rien gagner, que deviendrais-tu? Et si toi, Peter, tu venais, hélas! à succomber, que deviendrais-je, moi, avec mes six pauvres petites créatures! Ah!

Opregte Haarlemsche courant, 25 november 1872:

* * Bij de **ERVEN LOOSJES**, te Haarlem, zijn verschenen :

CREMER'S

Betuwsche Novellen.

Een Betuwsch landman met zijn zoon op reis naar de Amsterdamsche Kermis.

Wiege-Mie.

De oude Wessels en zijn gezin.

De regte Jozef.

Deine-Meu.

Een Reisgezelschap.

Deel I.

Eene Zoogmoeder.

De Vriend van den huize.

Deel II.

Ritter's Hans.

De Fransche komiek en de douairière.

Het einde.

Prijs van elk deeltje f -.50.

Jaarboekje van de Zettermamskring, 1875:

J. Boucherij :

“ **Wiege mie** door Cremer ”

“ De kerk van Halle ”

(lezing.)

(id.).

Zondagsblad bij het Nieuws van den dag, 24 juni 1877

Al de „Romantische Werken” van J. J. Cremer.

„Hei je 't neis uut 't darp al geheard?” vroeg de daglooner Peter Janssen aan zijne vrouw, die bezig was om voor haar vermoelden echtgenoot de avondpap op te zetten. „Hei je 't al geheard, Net, hoe miseroabel gauw de weduwvrouw van Cloas Hermesen hoar man is noagestapt?”

„Wät zei je!” riep de huismoeder verbaasd, terwijl ze den aarden schotel met pap op tafel zette, „Is manke Heintje dood? Wel jong, jong, die twee hebben mekaar dan niet lang allinnig geloaten. Cloas is van de leinte gesturven en Heintje, — da's nou krek zes maanden loater! Jong, jong, 't is veur Wiege-Mie 'en heel ding; woar mot ze noa toe? ze het niks, geen spier; neejen en breien kan ze, moar da's alles, en ik ge-leuf niet dat ze 't nog al te best duut. — Nou, stil blagen!” vervolgde vrouw Janssen, hare vier spruiten toesprekende, die hunkerend de rogge-meelpap zagen dampen: „moeder kan niet alles tegeliek! He'k nou ooit van m'en lêven! Ze zal zoo um de vieftig zin gewêst, en Wiege-Mie was met Sint-Jan achttien joaren in 't darp. — Loawwe erst bidden, Peter, de kienders drammen en sjenken da'k m'n iegen woorden niet heuren kan!”

„Janssen nam het pijpje uit den mond, drukte de pet voor de oogen en vrouw Janssen gaf haar oudsten telg een duw, met een dreigenden wenk om de oogen dicht te doen.

„Men bad — Peter bad ernstig met een dankbaar hart; Willem, zijn buurman, had zulk heerlijk avondeten niet voor zijne vrouw en kinderen. Zijn gebed was reeds geëindigd, maar, toen hij over den rand van zijne pet de roode wangen van zijne goede vrouw en de kinderen beschouwde, toen deed hij de oogen weer dicht en zei nog eens: „Ik dank u, goede en groote God, amen!”

Dùs luidt de aanhef van „Wiege-Mie”, een der oudste en aantrekkelijkste over-betuwsche verhalen van Jakobus Jan Cremer.

Deze novelle opent de rij der „Romantische Werken”, waarvan onlangs de eerste aflevering verscheen ¹⁾. Tegenover de boven aangehaalde regelen bevindt zich een portret van Cremer, eene fotolithografie van uitstekende gelijkenis. Terwijl ik bij het lezen der eerste bladzijde van „Wiege-Mie” den auteur oplettend in het open en schrandergelaat staar, welt onwillekeurig, bij een glimlach van voldoening over het aardig betuwsch genre-beeld, de vraag op, welk eene plaats zal Cremer in onze letterkunde bekleeden, als straks de komplette uitgave zijner „Romantische Werken” zal voltooid zijn en men vollediger en gemakkelijker dan te voren overzien kan, wat hij voor onze vaderlandsche letteren heeft gewrocht.

Het zal geene al te gewaagde veronderstelling zijn, dat de meeste beschaafde Nederlanders Cremers betuwsche novellen hebben gelezen, dat ze kennis maakten met zijne Fabriekskinderen,

¹⁾ Bij den Heer P. van Santen, te Leiden.

De locomotief, 10 augustus 1877:

Werken", waarvan onlangs de eerste aflevering verscheen ¹⁾. Tegenover de boven aangehaalde regelen bevindt zich een portret van Cremer, eene fotolithografie van uitstekende gelijkenis. Terwijl ik bij het lezen der eerste bladzijde van „Wiege Mie” den auteur oplettend in het open en schrander gelaat staar, welt onwillekeurig, bij een glimlach van voldoening over het aardig Betuwsch genie-beeld, de vraag op, welk een plaats zal Cremer in onze letterkunde bekleeden, als straks de complete uitgave zijner „Romantische Werken” zal voltooid zijn en men vollediger en gemakkelijker dan te voren overzien kan,

Dagblad van Zuid Holland en sGravenhage, 21 november 1877:

Bij **P. VAN SANTEN**, te LEIDEN, is verschenen het eerste deel van:

J. J. CREMER'S ROMANTISCHE WERKEN.

Met het photographisch Portret en een voorbericht van den Schrijver.

Inhoud: Wiege-Mie. — De rechte Jozef. — De oude Wessels en zijn gezin. — De reis van Gerrit Meeuwsen en zijn zoon naar de Amsterdamsche kermis. — Deine-Meu. — Eene Zoogmoeder. — De Fransche komiek en de douairière. — De vriend van den huize. — Het einde. — Ritter's Hans.

Prijs in keurig gesteendrukt omslag **f1.50**, in fraaien blauw linnen stempelband **f1.90**.

CREMER'S Romantische Werken, complete uitgave, door den auteur herzien, zullen verschijnen in 60 afleveringen à **30 Cents** of 12 deelen à **f1.50**.

Aan de Intekenaars wordt gratis aangeboden, ter hunner keuze, een der kapitale Staalgravures van H. SLUIJTER, naar de Schilderijen van JOZEF ISRAELS: **Huiselijk Leed en Na den storm.**

Voor hen, die deze uitgave wenschen te bestemmen voor Feestgeschenk, waartoe ze zich bijzonder eigent, diene het bericht, dat het 2e Deel **vóór St. Nicolaas** het licht zal zien.

(15026)

Het leeskabinet, 1878:

optrad. Terzelfder tijd toonde hij zijn talent als schilder en exposeerde hij op de Rotterdamsche tentoonstelling van 1850 een groot boomrijk landschap, dat zeer werd geprezen. Niet-tegenstaande hij dus ook op dat gebied succès had, wijdde hij zich toch allengs geheel aan de letterkunde. Zijne eerste Over-Betuwsche novelle was »Wiege-Mie" (1850), de eersteling van een serie van meesterstukjes, welke den grond tot zijn roem hebben gelegd. Nadat hij in 1852 gehuwd was met Johannette

Dagblad van Zuid Holland en sGravenhage, 7 juni 1880:

te hebben, naar alras vond in het aanteekenen van de natuur met de pen. Op 25-jarigen leeftijd (in Augustus 1852) opende Cremer nl. zijn eerste reeks Over-Betuwsche novellen, met *Wiege-Mie*, waarin o. a. de Amsterdamsche "karmis" weldra verscheen en die drie à vier jaren later werd gevolgd door *het Reizgezelschap*. "Dikwijls zwak, zeer zwak" — getuigde de schrijver van zijn eerstelingen, toen hij ze 25 jaren later nogmaals voor de pers gereed maakte, die ze — voor de hoeveelste maal wel? — zou herdrukken. Maar het Nederlandsche volk heeft een ander vonnis gewezen: het heeft Cremer ongenomen al dadelijk

Het vaderland, 7 juni 1880:

Cremer zijn studiën te 's Hage voort; in 1850 schilderde hij een groot landschap en schreef te gelijker tijd zijn eersten roman: »De lelie van 's Gravenhage". In het volgend jaar verscheen zijn eerste Overbetuwsche novelle »**Wiege Mie**", die hij tijdens zijn verblijf op het buiten-goed zijner ouders te Driel (in Gelderland) schreef.

Nieuws van den dag, 7 juni 1880:

's Gravenhage.

Doch al spoedig bleek dat deze schilder geroepen was om de pen en niet het penseel te hanteeren. Zijn eerste Overbetuwsche novelle, *Wiege-Mie*, in 1851 geschreven, vestigde onmiddellijk de aandacht op zijn eigenaardig talent. Men gevoelde dat in deze kleine schets een kracht en een oorspronkelijkheid schuilden, die reikhalzend naar meer deden uitzien. En er kwamen meerdere kleine en grootere genrestukjes van zijne hand in het licht, die met toenemende belangstelling gelezen en herlezen, aangehoord en voorgelezen werden. Men voelde zich

Rotterdamsch nieuwsblad, 8 juni 1880:

to lezen." Het boek was dan ook volkomen mislukt en niemand voorspelde er den toekomstigen Overbetuwschen dichter uit. Hij zelf begreep, dat hij niet voor historicus in de wieg was gelegd en in den volgenden zomer schreef hij op het buitengoed zijner ouders,

te Driel in Gelderland, zijn eerste Overbetuwsche verhaal *Wiege-Mie*. Hij had zijn taak gevonden.

Zutphensche courant, 8 juni 1880:

voortzetten." In 1854 bracht hij den winter te Amsterdam door, waar hij een landschap schilderde en tevens - zijn eersten roman schreef: »De lelie van 's Gravenhage." In den volgenden zomer schreef hij op 't buitengoed zijner ouders zijne eerste novelle »*Wiege-Mie*." Nu volgden Daniel Sils en een aantal novellen; het penseel was voor goed geruild tegen de pen.

Schiedamsche courant, 19 oktober 1883:

Voorafgegaan door den traditioneeelen welkomstgroet van den voorzitter, waaraan een uitvoerig overzicht was vastgeknoept van den toestand der verschillende instellingen van het Nuts-Departement alhier, werd gisteravond de rij der nutslezingen in dit seizoen op waardige wijze geopend door den heer P. H. Lamberts Jr. van Amsterdam.

Eerst droeg spreker voor Cremers bekende novelle getiteld: »Wiege-Mie», daarna »Baddoctoren», één der jongste pennevruchten van Justus Van Maurik, voorkomende in diens onlangs uitgegeven bundel »Met z'n achten». Cremers nook volprezen werken zóó te hooren vertolken, doet de waarde er van nog stijgen. Volkomen het over-Betuwsche dialect meester, weet de heer L. door stembuging en mimiek zijn toehoorders geheel aan zich te binden en ze volkomen te verplaatsen en te doen medeleven in die keurig geteekende huiselijke tafereeltjes, waaraan de werken van Cremer zoo rijk zijn. Ook met Van Maurik's »Baddoctoren» — een geestig geschreven novelle, overlopende van vermakelijke typen —, wist de heer L. zijne talrijke toehoorders in verrukking te brengen.

Tubantia, 21 november 1883:

Arrondissements Nieuws.

Enschede, 20 Nov.

Maandag avond hadden wij het genoegen, den heer Lamberts van Amsterdam in de Nutsvergadering te zien optreden. De bekende novelle van Cremer »Wiege-Mie» werd door hem met gevoel en bezieling voorgedragen. Wij vermoeden echter, dat de indruk daarvan grootendeels zal zijn verdrongen door wat nu volgde, de hoofdschotel van den avond: een der laatste nieuwste stukken van Justus van Maurik, getiteld: »Baddoktoren». Wat was dat boeiend en amusant! Des sprekers gees-

Litterarische schetsen en kritieken, 1884:

Dùs luidt de aanhef van „**Wiege-Mie**”, een der oudste en aantrekkelijkste Over-betuwsche verhalen van Jacobus Jan Cremer.

Deze novelle opent de rij der „Romantische Werken”, waarvan onlangs de eerste aflevering verscheen ¹⁾. Tegenover de boven aangehaalde regelen bevindt zich een portret van Cremer, eene photolithographie van uitstekende gelijkenis. Terwijl ik bij het lezen der eerste bladzijde van „**Wiege-Mie**” den auteur oplettend in het open en schrande gelaat staar, welt onwillekeurig, bij een glimlach van voldoening over het aardig Betuwsch genre-beeld, de vraag op, welk eene plaats zal Cremer in onze letterkunde bekleeden, als straks de compleete uitgave zijner „Romantische Werken” zal voltooid zijn en men vollediger en gemakkelijker dan te voren overzien kan, wat hij voor onze vaderlandsche letteren heeft gewrocht.

De Vlaamsche kunstbode, 1887:

meent te ontdekken. In de teekening van booze naturen is hij niet zoo gelukkig, als in de schildering van edele menschen; hij verstaat de kunst om nobele karakters voor den schijn van eentonigheid te bewaren.

Het best zal men hem waardeeren, wanneer men een paar uitgelezen plaatsen uit zijne werken bijeenbrengt.

Onder de beste reken ik het volgende.

In de eerste plaats geef ik den aanhef van *Wiege-Mie*, een der oudste en aantrekkelijkste der Overbetuwsche novellen :

Hei je 't neis uut 't darp al geheurd? vroeg de daglooner Peter Janssens aan zijne vrouw, die bezig was om voor haar vermoeiden echtgenoot de avondpap op te zetten. « Hei je 't al geheurd, Net, hoe miseroabel gauw de weduwwrouw van Cloas Hermsen hoar man is noagestapt? »

De zondagbode, 15 oktober 1893:

Wat brengt men vaak tegen die huiselijke, gelijk ook tegen de openbare godsdienstoefeningen in? Dat ze zoo weinig vrucht geven, wel voor een oogenblik ons goedgezind maken, maar dat die stemming zoo ras weer voorbijgaat. Dat hangt van ons zelven af. Maar laat het zoo zijn, eenige vrucht geven ze in den regel toch. Eene enkele gedachte blijft er licht van in het gemoed achter, die ons later op den dag weer in het geheugen komt en ons in staat stelt eene verzoeking te bestrijden. Wij moeten de kleine dingen niet verachten. Daaruit komen de groote dingen voort. Niet in eens valt een mensch in de diepte of stijgt hij naar de hoogte, maar langzamerhand, ongevoelig, van trap tot trap. Het koninkrijk Gods is, alsof een mensch het zaad in de aarde wierp, en het uitsproot en lang werd, dat hij zelf niet wist hoe. Komt het niet voor in „Wiege Mie” van CREMER, dat een arbeider en zijn vrouw samen hun gewone gebed deden, waarvan de vrucht was dat ze besloten ondanks hun armoede een verlaten kind in huis te nemen en te verzorgen?

PARKER zei: „de deugd vangt aan te huis, daar valt een mensch die vroomheid ten deel, die hem kracht geeft om steeds het hoofd omhoog te houden, die hem wapent om niet te bezwijken noch te falen”.

Ja, indien niet de herstelling van het godsdienstig leven door de ouders zelve *van huis uit* ondernomen wordt, dan weet ik niet, hoe ze tot stand komen zal.

Waarom hadden onze Doopsgezinde vaders hun bijbel-

Texelsche courant, 16 november 1899:

— 15 Nov. „Nut en Genoegen” heeft gisteren hare eerste vergadering in dezen winter gehouden.

De visschers waren afwezig en daarom was de opkomst niet zoo bijzonder groot, ofschoon deze toch goed genoemd mag worden.

Als spreker trad voor de vergadering op de heer A. B. Weber van Nieuwediep, die hier geen vreemdeling was, omdat hij reeds meermalen telkens met succes voor de vergadering was opgetreden. En de heer Weber kan weder met genoegen op zijne voordracht en zijne bijdragen terugzien, ofschoon hij wel wat verouderd en zijne stem wat minder geworden is. Met groote aandacht werd geluisterd naar de lezing van „Tjs de Jolleman” door Justus van Maurik. Hierna werd geheel uit het hoofd voorgedragen „De Wraak” van Tollens.

De heer W. Koppen gaf op zijne eigenaardige wijze ten beste „Wiege Mie” van Cremer, terwijl door den Voorzitter werd gedeputeerd „Gervaise” van Normand.

Nadat de heer Weber nog had voorgedragen het bekende gedicht „De kleine Savojaard” werd de vergadering met dankzegging aan sprekers en hoorders en onder mededeeling, dat des Zaterdags tusschen 3 en 4 uur nam. begon uit de bibliotheek werkdagen af te

De geschiedenis der Noord Nederlandsche letterkunde, 1902:

In den zomer van 1852 begon hij, op den Oldenhof bij zijne ouders logeerende, iets geheel anders. Hij had zijne fout begrepen, Wagenaar ter zijde geschoven, en een ander terrein gekozen. Zijne studiën, waarnemingen en herinneringen uit Betuwe en Over-Betuwe zouden hem de stof geven. De eerste bladzijde, die hij in 1852 schreef, is van den volgenden inhoud:

„„Hei je 't neis uut 't darp al geheurd?” vroeg de daglooner „Peter Janssen aan zijne vrouw, die bezig was, om voor haar „vermoeiden echtgenoot de avondpap op te zetten. „Hei je 't „al geheurd, Net, hoe miseroabel gauw de weduwvrouw van „Cloas Hermsen, hoar man is noa gestapt?” „„Wat zei je!” „riep de huismoeder verbaasd, terwijl ze den aarden schotel „met pap op tafel zette. „Is manke Heintje dood! Wel, jong, „jong, die twee hebben mekoar dan niet lang allinnig geloaten. „God, amen!” ”

Dit is het eerste woord van den Betuwschen en Over-Betuwschen novellen-dichter, het begin van zijn eerste schets: „Wiege-Mie.”

Dit stukje is zijn beste niet, maar toch is reeds hier de geheele Cremer, met al, wat hem onderscheidt.

Terstond worde hier dus gewezen op het ongemeene en aantrekkelijke in de Betuwsche en Over-Betuwsche novellen. Cremer heeft, toen hij den historischen roman aandurfde, toen hij daarop zijn onvermogen inzag, en eene eenvoudige dorpsvertelling ontwierp, bijna onbewust den historischen loop eener letterkundige omwenteling gevolgd, die van 1850 tot 1860 bij alle beschaafde Europeesche volken kan worden opgemerkt. Reeds werd op

VORIGE

men niet, hoe juist de bekoorlijkheid der dorpsvertelling schuilt in een zoodanig contrast. In deze korte schets ontbreekt, daarenboven, het didactisch-stichtelijk element, dat in de overige schade doet aan den eindindruk. Zelfs indien de naïveteit en bothed van Meeuwsen en Gijs sterk overdreven waren, dan nog mocht de auteur zich beroepen op zijn recht van schikking. Cremer huldigt een uiterst gematigd naturalisme in de door hem met smaak gekozen tafereelen. Hij mag zich veroorloven ten behoeve van zijn kunstwerk de kleur te temperen of te versterken. Zijne Betuwsche landlieden zijn geene tooneelfiguren, netjes afgestoft en uitgedost voor eene idylle. Hij vermijdt alleen het booze en laaghartige tot afzichtelijke gemeenheid te doen zinken, en verdient daardoor de blaam van hen, die Zola's boeren uit La Beauce boven de zijnen stellen. Misschien is er geen dankbaarder onderwerp te vinden voor Nederlandsche lezers, dan eene grondige vergelijking van Cremer's Betuwers met de Beaucerons van Zola. Misschien zou kunnen worden aangetoond, dat beider theorie leidt tot overdrijving; dat Cremer's Geldersche landlieden te dikwerf zijn geveleid door dichterlijke grootmoedigheid, terwijl de Fransche te zeer zijn bespat door den kwalijk riekenden mest, dien zij noodig hebben om 'La Terre' vruchtbaar te maken - doch het is te dezer plaatse mijn

11 W. D-s. (Potgieter) heeft in April 1862 ('Gids, Bibliographisch Album' bl. 614-624) eene vrij uitvoerige beoordeeling van Cremer's novellistischen arbeid geschreven. Hij erkent, dat de Betuwsche Novellen in den smaak vallen, al 'behoort de auteur niet tot de veelzijdigste.' Hij prijst in hem: 'Gemakkelijkheid van uitdrukking, bij bevattelijkheid van gedachte; slag bovenal, slag de snaren van het gevoel te doen trillen.' Ook geeft hij toe, dat Cremer 'het geluk heeft, ons eene nieuwe wereld te ontsluiten, zij het ook maar die van den boer, grenze zij ook bij wijle aan die der bedelarij.' Maar reeds de eerste vertelling: 'Wiege Mie' lijdt aan onwaarschijnlijkheid en overdrijving. 'De oude Wessels' is het beste verhaal der eerste verzameling van 1856. In 'Deine Meu' heeft de auteur

— Gisterenavond trad als spreekster voor de leden der Leesinrichting op mevr. Meijer, echtgenoot van een lid dier Instelling, die met veel gevoel vóór de pauze het bekende gedicht „Anna Boleijn” voordroeg en na de pauze nog een drietal stukjes ten beste gaf: „Wiege Mie” van Cremer, „Huibert en Klaartje” van Ter Haar en „Influenza”, die, verdienstelijk voorgedragen, zeer goed voldeden.

Nieuwsblad voor den boekhandel, 28 november 1905:

Herdrukken, Leidsche. Leiden, A. W. Sijthoff. 8°. [19 × 13]. Per nr. f -.10

14. CREMER, J. J.: Wiege-Mie. — De rechte Jozef. — De oude Wessels. — De reis van Meeuwsen -. (II, 63 blz.).

Algemeen handelsblad, 4 december 1905:

HERDRUKKEN (Leidsche). 14. J. J. Cremer, **Wiege-Mie**. — De rechte Jozef. — De oude Wessels. — De reis van Meeuwsen. Leiden, A. W. Sijthoff. 8o. (II, 63 blz.) f 0.10.

Nieuwe Hoornsche courant, 28 november 1906:

Het overige deel van den avond werd ingenomen door de medewerking der zangvereening Bennebroek en de Christelijke Jongelings Vereening „Het Mosterdzaad”.

Dat aan beide vereenigingen hiervoor aan het einde der vergadering hartelijk dank werd gezegd, behoeft zeker geen nadere toelichting.

De heeren Ds. Gerth van Wijk en Snippenberg droegen nog een stukje proza voor, genaamd „Wiege-Mie”, dat zeer werd toegejuicht.

Nadat alles in goede orde van stapel was gelopen, bedankte de voorzitter de aanwezigen en werd de vergadering na het zingen van een gezang gesloten.

Het centrum, januari 1911:

Hij wist vader te wijzen het huis waar vóór 30 jaar Cremer was geboren, de schilder, die uit 's-Hage in den zomer hier buiten op Oldenhof zulke mooie Geldersche novellen kwam schrijven: »Wiege Mie« en »de oude Wessels en zijn Gezin«, en »de Reis van Gerrit Meeuwse« en »Deine Me« en nu laatst »Pauweveerke« en »het Kriekende Kriekske«. Hij wist waar Lindo

Nieuwe Hoornsche courant, 22 december 1921:

Bijdragen werden gegeven door den heer V. Kaij, getiteld „Bij ons thuis”, wat ook zeker alle aandacht trok, wijl de heer Kaij dit zelf had geschreven. De heer Th. Galis, droeg voor „Wiege Mie”, een stuk in Geldersch dialect. Mej. M. Galis—Balk droeg tot slot voor „Een Kiezers-vergadering in 1848”.

Twentsch dagblad Tubantia en de Enschedesche courant, 5 juni 1930:

Vooraf bekend zijn z'n Overbetuwsche novellen, waarin men den schilder herkent, die een open oog heeft voor de eigenaardigheid van landschappen, zeden en gewoonten. Hiervan moeten genoemd worden: „Wiege Mie“, „Het kriegende Kriekske“, „Het Pauwenveerke“, „Bruur Joapik“, „Kruizemuntje“ enz.

Platenatlas van de Nederlandsche literatuurgeschiedenis, 1933:

206.

206—207. Illustraties bij twee novellen van J. J. CREMER, naar teekeningen van de schrijver zelf, die aanvankelijk voor schilder opgeleid was. De eerste, bij *Wiege-Mie*, werd afgedrukt in de *Geldersche Volksalmanak* voor 1853; de tweede, bij *'t Kriekende Kriekske*, in diezelfde almanak voor 1857. In de tusschenliggende jaargangen vindt men telkens een novelle van CREMER met een eigenhandige illustratie, nl. *De Rechte Jozef* (1854, blz. 42); *De oude*

Katholieke encyclopedie, 1933-1939:

Oan 't kleine revierke, 1946:

den Rijn tegenover de Westerbouwing), begon hij
 toen in 1852 iets geheel nieuws: een novelle in
 Betuwsch dialect: „Wiege-Mie”. Het beteekende
 het begin van zijn letterkundige triomfen. In 1852
 trouwde Cremer met freule Johannette Louise
 Brouërius van Nideck en vestigde zich te Loenen
 aan de Vecht. Vijf jaren later verhuisde hij naar
 Den Haag. Cremer stierf in 1880. Zijn beste vrien-
 den waren Arnold Ising, Gerard Keller en Hen-
 drik de Veer.

Zeeuws dagblad, 29 december 1952:

„Inkt vloeit beter dan verf.”

Een kunstschilder greep naar de pen...

J. J. Cremer, de eerste dorpsnovellist
in Nederland.

(Van één onzer redacteurs).

„Toen Cremer in 1852 op de Oldenhof in Driel zijn eerste Betuwse novelle **„Wiege-Mie”** geschreven had, was in Nederland de dorpeverrelling geboren. In de eerste helft van de 19e eeuw kregen de boer en zijn land een plaats in de Westeuropese literatuur, die zij tevoren nooit hadden gehad en tot heden hebben kunnen handhaven”.

Deze mededeling doet dr Hugo Sanders in zijn onlangs verschenen boek „Jacob Cremer” (Uitgeverij J. H. Göttemer, Haarlem—Antwerpen), dat handelt over de bekende schrijver van de Overbetuwse Novellen.

De Overbetuwse Novellen! Wie onder de ouderen herinnert zich niet de

Aangezien de ouders van Cremer de Oosterbeekse artist wel waardeerden om zijn kunst maar niet om zijn geloofsovertuiging, was Jacob Cremer nooit bij de samenkomsten aanwezig. Maar er zijn tussen leerling en meester wel godsdienstige gesprekken gevoerd. Veel invloed heeft Hendriks niet op Cremer gehad. Zijn levenlang is Jacob Cremer een typisch vertegenwoordiger van de „gemoedelijke godsdienst” uit de 19e eeuw gebleven.

DE PEN VERKOZEN.

Cremer vestigde zich naderhand als kunstschilder te Loenen aan de Vecht. Als romantisch schilder was hij niet zonder verdienste. Enige indruk van zijn werk krijgt men door de zeventien reproducties van schilderijen door Cremer vervaardigd.

NRC, 13 juni 1980:

Douwes Dekker antwoordde op zijn eigen niet van sarcasme gespeende wijze:

‘Waar hij (Cremer) de letteren beoefende.’ Gut, dat heb ik nooit gedaan! Wat zou ’t ook gegeven hebben? En waartoe, lieve hemel? Juist die autobiografie van den gevierden Cremer levert de meest-afschrikwekkende voorbeelden van de ellende waarop zoo’n levensinrichting uitloopt. De man die toch van heele fatsoenlyke afkomst was...

Verbeeld u, z’n ouders hadden ’n ‘buitengoed’. Precies als Van Twist (de Gouverneur-Generaal van Nederlands-Indië met wie Dekker zijn vermaarde conflict had gehad. Schr.), die ook zoo erg fatsoenlyk is. Op dat ‘Buitengoed’ is Cremer’s ‘eerste Overbetuwsche Novelle’ geschreven.’

tuusche Novelle' geschreven.'

Multatuli fantaseert verder hoe na de ondergang van de Europese beschaving de oudheidlievende Mongool met weemoed zal staren op de plek waar Cremers eerste dorpsverhaal in 1852 ontstond. Dat was de sentimentele geschiedenis van vondelingetje Wiege-Mie. Maar 'Boontje komt om z'n loontje: die arme Cremer is gestorven als officier van den Eikenkroon, en – alsof dit het verbolgen lot niet genoeg ware! – als ridder van den Nederlandschen Leeuw!" Hoe het ook zij: Cremer schreef dan misschien geen letterkundig werk van de eerste orde zoals Multatuli, wel kan hij erop bogen een steentje bijgedragen te hebben aan de wet op de kinderarbeid.

Het parool. 13 december 1980:

Gronings

door WIM J. SIMONS

Hoewel ook oudere voorbeelden bekend zijn, is van gebruikmaking van dialect in de literatuur pas echt sprake sinds het begin van de zeventiende eeuw. Gehoeven in een streektaal geschreven werken begonnen in ons land in het midden van de vorige eeuw succes te krijgen met als bekendste voorbeelden onder meer de in het Gronings geschreven novelle *Oetmiening ien 'n jachtwaai* (1871) van W. Reinkingh en de Over-Betuwse verhalen van J. Cremer zoals *Wiege-Mie* en *Kriekende kriekske*. Hij bundelde zijn vertellingen onder andere in *Distels in 't weiland* (1868) waarvan onlangs bij Kruseman in Den Haag een nieuwe editie verscheen, met een uitvoerige inleiding van H. J. Eijssens (prijs f 37.50).

De pen gewijd aan Drenthes Dierbren grond, 2001:

Het reeds geconstateerde gebrek aan belangstelling van Nederlandse literatuurhistorici voor de regionale literatuur is er waarschijnlijk verantwoordelijk voor dat G.P.M. Knuvelder in zijn *Handboek tot de geschiedenis der Nederlandse letterkunde*³²⁰ J.J. Cremer bestempelt als beoefenaar van een nieuw genre in de Noord-Nederlandse literatuur: de dorpsnovelle. Met 'Noord-Nederlandse' stelt hij impliciet, dat Cremer in Vlaanderen voorgegaan was door Hendrik Conscience.

Knuvelder baseert zijn uitspraak op het proefschrift van H. Sanders over Jacob Cremer. Daarin beweert de promovendus: "Echte dorpsnovellen vinden wij in ons land het eerst bij Cremer."³²¹ Deze stelling blijkt nu door de Drentse feiten gelogenstraft te worden.

Jacobus Jan Cremer (1827-1880) is de schrijver van een groot aantal Betuwse en Over-Betuwse vertellingen. Zijn biograaf Sanders schrijft Cremers succes mede toe aan de voordrachten waarmee deze in Nederland zijn novellen introduceerde.³²² Cremer debuteerde in 1853 met *Wiege-Mie*, een bijdrage van zeven pagina's aan de *Geldersche Volksalmanak*. Dit verhaal wordt door Sanders uitgeroepen tot de eerste dorpsvertelling in Nederland.³²³ Het is niet ondenkbaar dat hij zich heeft laten leiden door de meningen van literatuurhistorici als Jan ten Brink en Cd. Busken Huet, die in hun publicaties over de dorpsvertelling - behalve aan andere (buitenlandse) vertegenwoordigers van het genre - veel aandacht aan Cremer besteedden en hem een prominente plaats gaven.³²⁴

Van de Dwingelder schrijver-predikant Cornelis van Schaick was echter al in 1847 een dorpsnovelle uitgegeven en zelfs dat was geen gebeurtenis zonder precedenteren.

Alvorens over te gaan tot de bespreking van Van Schaicks leven en werk, dient stilgestaan te worden bij de kenmerken van de dorpsnovelle en haar plaats in de Drentse literatuur.

Literatuurles ca. 2010:

Terug naar de realiteit.

1. Leg uit wat bedoeld wordt met 'afvallige romantici'. Waardoor is de omslag naar het realisme bevorderd?

Afvallige romantici waren dichters of schrijvers die geen aanhang van de Romantiek meer wilden zijn. Het schijnt dat de fotografie de omslag naar het realisme heeft bevorderd, omdat de fotografie de momenten uit het heden vastlegt. De vastgelegde momenten gaan over de realiteit en het heden, de fantasie heeft geen invloed op deze momenten.

2. Lees het verhaal 'Wiege-Mie' in de *Betuwsche Novellen* van J.J. Cremer. Geef aan waarom dit een realistische verhaal genoemd kan worden. Welke elementen dragen daar aan bij?

Cremer liet de boerenbevolking zien met dorpsverhalen. Hij schreef in het Betuws dialect en zo precies mogelijk. Hij liet ook evenementen zien zoals ze echt zouden kunnen gebeuren, met name het boerenleven. De dood is ook belangrijk in dit verhaal, aangezien de pleegouders van Wiege-Mie (Marie) overlijden.

3. Maak van het verhaal over 'Wiege-Mie' een *romantisch* verhaal, met behoud van de elementen van het vondelingetje, de wieg en de twee arme gezinnen waarin ze terechtkomt.

Wiege-Mie is ooit gevonden in een wiegje, vandaar dat ze Wiege-Mie wordt genoemd. Haar echte naam is Marie. Ze wordt wees op het moment dat haar ouders overlijden en wordt in huis genomen door de familie Janssen. De familie is erg arm maar toch zijn ze gelukkig. Wiege-Mie krijgt hulp van een Engel. Ze krijgt een hint in een droom dat er geld ligt in een wiegje. Ze vindt het geld en zo kan de familie Janssen toch goed leven.

Wiege Mie door J.J. Cremer. Jacob Cremers eerste Betuwse novelle: een inleiding. 2017. [Youtube introductie](#).

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 19 februari 2024.